

Klarhet og atter klarhet!

Gjelder dette også for Rødts forsvars- og sikkerhetspolitikk?

GAD 270924 Første kladd

Tillegg lagt inn 251024: Sitater fra Bjørnar Moxnes i trontaledebatten 2024

Dette dokumentet er i hovedsak ei samling av sitater fra offentlig tilgjengelige dokumenter. Sitatene står stort sett med innrykk og noe mindre skrift. I noen tilfeller er det lagt til farge/understreking i deler av sitata. Hensikten er da omtalt i omkringliggende tekst.

Rødts politikk vedtas generelt av partiets landsmøte. Den finnes vanligvis i prinsippprogrammet og arbeidsprogrammet. Mellom landsmøtene er det landsstyret, sentralstyret og partiledelsen som bestemmer den konkrete tolkinga av politikken. I praksis har også stortingsgruppa mye den skal ha sagt.

Samsvarer den konkrete tolkinga med de vedtatte dokumentene? Vi skal ta en kikk. Først noen sitater fra programma.

Prinsippprogrammet

Programmet finnes her: <https://roedt.no/prinsippprogram>, kapittel 4.

«Samtidig har det norske militærapparatet blitt mer innrettet mot angrepskrig i utlandet, under ledelse av USA og NATO, istedenfor å forsvare hjemlandet. Rødt er prinsipielt imot NATO og vil melde landet ut av alliansen. NATO-medlemskapet knytter oss til den aggressive imperialistmakten USA gjennom blant annet våpenutvikling og internasjonale militære operasjoner. Dette gjør Norge til en imperialistisk orientert stat på lag med de rike og dominerende statene i verden, og det forverrer forholdet vårt til land som opplever NATO som en trussel. Å være en del av NATO-alliansen er derfor å gamble med norsk sikkerhet, og gjør at Norge vil bli trukket inn i en eventuell ny storkrig fra krigens første minutt.

Vi vil derfor melde Norge ut av NATO. Samtidig kan vi ikke legge landet forsvarsløst for den første og beste stormakt som ønsker å ta kontroll over våre ressurser med makt. Vi må gjenoppbygge Norges nasjonale forsvarsevne for å sikre vår selvstendighet.»

Dette virker klart nok. Kanskje med unntak av denne setninga: «*Samtidig kan vi ikke legge landet forsvarsløst for den første og beste stormakt som ønsker å ta kontroll over våre ressurser med makta.*» Frasen «*samtidig kan vi ikke*» kan virke som et forbehold til setninga foran om utmelding av Nato. Kreves det at et eller annet alternativ er klart først? Også uttrykket «*forsvarsløst for den første og beste stormakt*» er litt vagt. Noen vil mene at det er situasjonen allerede i dag.

Arbeidsprogrammet

Gjeldende arbeidsprogram ligger her: <https://roedt.no/arbeidsprogram>.

Kapittel 32

(...) RØDT VIL:

- a. Melde Norge ut av Nato.
- b. Jobbe for en nordisk forsvarsallianse med Sverige, Danmark, Finland og Island. En forutsetning for en slik allianse er at den er uavhengig av Nato og stormaktsrivaliseringen. Norge må si opp de bilaterale militæravtalene med USA.
- c. Ikke ha noen norsk deltakelse i angrepskrig, hverken militært eller politisk. Videre hindre norsk deltakelse i og økonomisk støtte til angrepskriger. Militære styrker skal aldri sendes utenlands uten vedtak i Stortinget i plenum.
- (...) f. Stanse all våpeneksport til land i krig, medregnet utenlandsk innblanding i borgerkriger, samt kreve sluttbrukererklæring for all våpeneksport fra Norge og norskeide selskaper i andre land.
- g. Forby kjemiske, biologiske, radiologiske, nukleære og autonome våpen samt CBRNE-våpen og arbeide for full atomnedrustning. Norge må umiddelbart signere den internasjonale avtalen om forbud mot atomvåpen. (...)

Kapittel 33

Rødt er for et defensivt nasjonalt forsvar, uavhengig av Nato og EU-hær. Det må bygges på en forsterket kystvakt og en vernepliktshær som må være rustet til å forsvare oss om det blir nødvendig. Den sterkt økte militære aktiviteten fra USA og Nato i nordområdene utgjør en trussel mot Norges viktige og gode naboskap med Russland. Det er i Norges interesse å bygge ned dette spenningsforholdet og gjenopprette normale forbindelser. I dag er det norske militærapparatet innrettet for å oppfylle USAs og Natos behov, og mesteparten av militærbudsjettet på mange titalls milliarder tjener derfor ikke Norges interesser.

RØDT VIL:

- a. Stanse alle nye innkjøp av jagerfly med øyeblikkelig virkning, men styrke hæren, det mobile kystartilleriet og et rakettbasert luftvernsystem. Overvåking og kontroll av de norske havområdene er en sentral oppgave for sjø- og luftforsvaret.
- b. Ikke ha noen utenlandske militærbaser og forsvarsinstallasjoner på norsk jord. US Marines må trekkes ut fra Værnes og Setermoen. Atomubåter i norske farvann må forbys. (...)

Det som her er merka med rødt/understreking, er klare og lett forståelige standpunkter. De bør sammenliknes med hva som står i det ferske forsvarsforliket, som beskrives nedafor.

Idet dette skrives, presenteres det første utkastet til nytt arbeidsprogram, som vil ligge til behandling på partiets landsmøte i månedsskiftet februar/mars 2025. Utkastet finnes her: <https://roedt.no/landsmote-2025>. Det er ingen dissenser på forsvarsspørsmål i den forberedende programkomiteen.

Noen utvalgte kulepunkter fra komiteens forslag til nytt arbeidsprogram:

Mot imperialisme og krig

- a) Jobbe for forsvarsallianser med andre demokratiske land i vår geografiske nærhet uavhengig av stormaktsrivaliseringen.
- b) Melde Norge ut av NATO.
- c) Ikke ha noen norsk deltakelse eller støtte til angrepskrig, verken militært, politisk eller økonomisk.
- d) Sikre folkevalgt kontroll over utenriks- og sikkerhetspolitikken. Militære styrker skal aldri sendes utenlands uten vedtak i Stortinget i plenum.
- e) At Norge må avvikle den faste militærbasen i Jordan og hente styrkene hjem.
- f) Sikre veteranenes rettigheter til økonomisk erstatning og oppfølging og hjelp ved psykiske og fysiske skader. Rødt er mot krigene, men for rettferdig behandling av veteranene.
- g) Stanse all våpeneksport til bruk i angrepskrig, undertrykking og menneskerettighetsbrudd.
- h) Kreve sluttbrukererklæring for all våpeneksport fra Norge og norskeide selskaper i andre land, med en reeksportklausul, også fra Norges allierte.
- i) Forby kjemiske, biologiske, radiologiske, nukleære og autonome våpen og arbeide for full atomnedrustning. Norge må umiddelbart signere den internasjonale avtalen om forbud mot atomvåpen.
- j) Styrke det internasjonale nødhjelpsapparatet og gjøre det i stand til å reagere raskt i en krisesituasjon.
- k) At Russland umiddelbart stanser krigen og trekker seg ut av Ukraina. Vi støtter ukrainernes legitime motstandskamp for nasjonal suverenitet, i tråd med de hensynene som ligger i uttalelsen fra Rødts landsmøte i 2023.
- l) Støtte kamp mot undertrykking, blokader og imperialistisk dominans også i andre deler av verden.
- m) Gjeninnføre krigsforebygging som en av Forsvarets hovedoppgaver
- n) At folkerettsstridig angrepskrig og krigsforbrytelser blir straffeforfulgt.

Militær og sivil beredskap

- a) Styrke den allmenne verneplikten.
- b) Gjenreise Norges luftvern; styrke Hæren og Heimevernet med flere soldater, mer øving og mer moderne utstyr; styrke Sjøforsvaret og gjenopprette Sjøheimevernet.
- c) Prioritere militære kapasiteter som er egnet for å forsvare våre grenser og nærområder, framfor bruk i angrepskrig i andre deler av verden

- d) Gjenreise prinsippet om at det ikke skal være utenlandske militærbaser på norsk jord i fredstid. Oppheve avtalen med USA om nye «omforente områder». Sikre norsk jurisdiksjon på norsk jord.
- e) At den militære beredskapen og mannskapene Forsvaret rår over, i sterkere grad må forpliktes til å bistå sivilsamfunnet.
- f) Sikre retten til militærneking og retten til å få opplæring i sivile motstandsformer.
- g) Styrke et defensivt cyberforsvar og øke kunnskapen om digital sikkerhet i befolkningen.
- h) Gå imot kostbar masseovervåking uten tilstrekkelig demokratisk kontroll som dagens lov om etterretningstjenesten åpner for.
- i) At rammeavtalene i etterretningssamarbeidet mellom Norge og USA må offentliggjøres. Det må kreves bedre informasjon om etterretningsarbeidet overfor Stortinget, og Kontrollutvalget må få lov til å bruke utenlandske kilder i sin granskning.

Uttalelse om Ukraina på landsmøtet 23. april 2023

Etter lang debatt vedtok landsmøtet i fjor en uttalelse som delvis bryter med punkt 32 f i arbeidsprogrammet (våpeneksport til land i krig). Dette står sjølsagt landsmøtet fritt å gjøre, men det ville nok vært mer ryddig og klart å gjøre det ved ei en endring i programmet. I uttalelsen (<https://roedt.no/roedt-stotter-ukrainas-kamp-for-frihet>) heter det blant annet:

«Rødt vil hindre en eskalering som sprer krigen til andre land og kan føre til tredje verdenskrig. Hovedansvaret for krigens eskalering ligger på russisk side.

I dag skjer våpendonasjonene direkte av Norge eller i samarbeid med andre land, ikke av NATO. Det må fortsette, for å støtte ukrainernes forsvarskamp uten å ytterligere øke faren for stormaktskrig.

Det er avgjørende med grundige vurderinger i forkant av norske donasjoner. Ingen land har gitt Ukraina alt de har bedt om. Regjeringa må informere og konsultere Stortinget om militære bidrag i forkant. Rødt støtter ikke å sende **norske kampfly, stridsvogner eller soldater** til Ukraina. Internasjonale konvensjoner og lover mot bruk av klasevåpen og fosforbomber må overholdes.»

Vedtaket har som vi ser (blant annet det som er markert med rødt/understreking) flere forbehold. Stortinget hadde før landsmøtet vedtatt Nansenprogrammet for Ukraina i et vedtak støtte av alle parti uten Rødt. Fem dager etter landsmøtevedtaket (28.4) slutta Rødt seg til Nansenprogrammet. Den politiske avtalen er gjengitt som vedlegg 1 (side 74) i stortingsmelding 8 (2023–2024).¹ Flere av forutsetningene i landsmøteuttalelsen var brutt allerede da Rødt skreiv under, for eksempel:

¹ Meld St 8 (2023–2024):

<https://www.regjeringen.no/contentassets/da41c8b998e946c7bcb85d2a99f671c5/no/pdfs/stm202320240008000dddpdfs.pdf>

Støre i Stortinget 2.2.23: «Vi har gått fra å donere panservernraketter i krigens tidlige fase, via støtte til luftvern og artilleri, til forrige ukes annonsering om at vi – sammen med flere allierte – vil donere stridsvogner til Ukraina.»²

Budsjettproposisjon 44 S (2022–2023), avgitt 17.2.23: «God koordinering av militær støtte gjør innsatsen mer effektiv. På militær side samordnes store deler av den internasjonale støtten i dag gjennom den amerikanskledede mekanismen Security Assistance Group – Ukraine (SAG-U).»³

Det var også kjent at Norge gjennom Nansenprogrammet gir 300 mill NOK årlig til Comprehensive Assistance Programme for Ukraine (CAP), som er et Nato-program.⁴

Det er mulig at Rødt har «tatt dissens» på noe av dette ved behandling i den utvida utenrikskomiteen i Stortinget, men det meste som skjer der er vel undergitt taushetsplikt.

Jeg noterer at det i forslaget til nytt arbeidsprogram for Rødt foreslås at setninga «Stanse all våpeneksport til land i krig, medregnet utenlandsk innblanding i borgerkriger, ...» endres til «Stanse all våpeneksport til bruk i angrepskrig, undertrykking og menneskerettighetsbrudd». Samtidig foreslås det å skrive Ukraina-støtten inn i arbeidsprogrammet.

Ny langtidsplan for Forsvaret

Forsvarskommisjonen

Som start på arbeidet med å lage en ny langtidsplan for Forsvaret blei det oppretta et offentlig utvalg, Forsvarskommisjonen, som leverte sin rapport (NOU 2023:14) 3. mai 2023. Rødts representant i kommisjonen, Synne Bjørbæk, hadde en omfattende særuttalelse. (Det samme hadde Amy Brox Webber (SV).) Bjørbæk har sjølsagt ikke et personlig mandat til å fastslå Rødts forsvarspolitik, men vi må anta at hennes særuttalelse er utarbeidd i samråd med partiledelsen.⁵

Bjørbæk skriver blant annet (merka med bokstaver av meg for lettere referanse seinere):

- a) «Det er etter undertegnendes oppfatning grunn til å stille spørsmål ved om USAs hangarskip i nærheten av Kinas kyst dreier seg om å motvirke en reell sikkerhetstrussel, eller om dette i hovedsak er et uttrykk for en forlengelse av amerikansk oppdemningspolitikk i tråd med Truman-doktrinen.»

² Redegjørelse av statsministeren om krigen i Ukraina og dens følger: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2022-2023/refs-202223-02-02?all=true#m2>

³ Prop 44 s (2022–2023): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-44-s-20222023/id2963549/>

⁴ Se Meld St 8 (2023–2024), side 13 og 30 – nettside over.

⁵ Kommisjonens utredning finnes på

<https://www.regjeringen.no/contentassets/8b8a7fc642f44ef5b27a1465301492ff/no/pdfs/nou202320230014000dddpdfs.pdf>. Bjørbæks særuttalelse står fra side 333. Den er også trykt i eget hefte, utgitt av Forlaget Rødt.

- b) «En rettsbasert verdensorden som sikrer at små lands rettigheter respekteres og at stor maktene ikke kan ta seg til rette, er Norges førstelinjeforsvar. Å tillate amerikanske baser, radar stasjoner og forhåndslagring på norsk jord utfordrer dette prinsippet og gjør samtidig norske byer og tettsteder til brikker i et stormaktsspill.»
- c) «En utvikling som går i retning av et stadig mer dypintegrert NATO-forsvar utfordrer selvråderetten både i fredstid og i krise og krig. Norge bør ut av NATOs kommandosystem og planverk. Dette innebærer at norske styrker ikke blir underlagt NATO-kommando i krig, men står under suveren norsk kommando.»
- d) «Norge bør ikke delta i militære utenlandsoppdrag som i realiteten er støtte til imperialistisk utnytting. Utenlandsoppdrag kan ha mange former, og bør derfor behandles hver for seg. FN-mandat er i seg selv ingen garanti for at krigsdeltakelse er riktig.»
- e) «Det usikkert om tidligere norske atomvåpenrestriksjoner kan gjelde og praktiseres i lys av inngåtte bilaterale avtaleforhold. På denne bakgrunnen mener undertegnede at forsvarsavtalen med USA bør oppheves.»
- f) «Undertegnede kan ikke støtte en vilkårløs økning av forsvarsutgiftene som binder nåværende og fremtidige storting i 10 år frem i tid. Likevel støttes en oppjustering av egenevnen innenfor luftvern og kyst-, sjø- og landstyrker som er nødvendig for å ivareta egen sikkerhet. Forsvaret må etter undertegneds oppfatning dimensjoneres for krigsforebygging hjemme, ikke for NATO-oppdrag, militær oppbygging og konfrontasjon mellom stormakter.»

Dette virker i stor grad å være i samsvar med Rødts programmer,

Forsvarsløftet og forsvarsforliket

Med bakgrunn i Forsvarskommisjonens innstilling og andre råd utarbeida Forsvarsdepartementet et utkast til en ny langtidsplan for Forsvaret. Denne fikk navnet **Forsvarsløftet** og blei sendt over til Stortinget som Prop 87 S (2023–2024).⁶ Det er vanlig ved saker av stor samfunnsmessig betydning at en prøver å få til stor politisk enighet om resultatet, slik at det ikke blir omkamper dersom et valg gir nytt flertall. Derfor har vi hatt relativt breie forlik om for eksempel pensjon, covid, strømstøtte og laksekatt. Jeg trur imidlertid det er sjelden at forlika er fullstendig enstemmige, slik forsvarsforliket i år blei.

Med **forsvarsforliket** menes den innstillinga Stortingets utenriks- og forsvarskomite avgav 4. juni (Innst 426 S (2023–2024)).⁷ Denne innstillinga er altså enstemmig på alle punkter. Slikt er svært uvanlig i større saker. Normalt vil særlig opposisjonspartier ha egne særmerknader og egne forslag.

⁶ Prop 87 S (2023–2024): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-87-s-20232024/id3032217/>

⁷ Innst 426 S (2023–2024): <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2023-2024/inns-202324-426s/?all=true>

Det er verdt å merke seg at regjeringas forslag (proposisjonen) og komiteens innstilling ikke er hundre prosent identiske. Men i det aller meste er de like. Ved Stortingets behandling blei komiteens innstilling enstemmig vedtatt. Hovedvedtaket er dette:

«Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i tabell 4.1 i Prop. 87 S (2023–2024). Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.»

Her er noen sitater fra den enstemmige innstillinga med mine uthevinger med rødt/understreking:

«Komiteen understreker at Norges forsvar dermed må styrkes både i tråd med våre nasjonale behov, og for å kunne forsterke allierte land eksempelvis i Norges nærområder.»

«Komiteen merker seg at forsvaret av Norge ivaretas gjennom kontinuerlig nasjonal innsats på og utenfor norsk territorium i fred, krise og krig, og tilrettelegging for alliert innsats i Norge og i våre nærområder.»

«Komiteen merker seg at regjeringen legger til grunn at planen skal ha en varighet på 12 år fra 2025 til 2036, i motsetning til en ordinær fireårsperiode, og komiteen støtter dette.»

«Komiteen vil i tillegg peke på viktigheten av at Norge også kan bidra til forsvaret av allierte i NATO med ubåtkapasitet.»

«Komiteen viser til politisk enighet mellom partiene om å fremskynde det siste økonomiske løftet fra 2032 til 2031, som vil tilføre 11 mrd. 2024-kroner i plan perioden 2025–2036. Dette som en følge av at nivået på forsvarsrammen økes med 15 mrd. kroner i 2031, istedenfor med om lag 4 mrd. kroner.»

«Komiteen viser til at for at Norge skal kunne møte den sikkerhetspolitiske utviklingen, er det helt nødvendig å prioritere forsvarsformål de neste tolv årene og vi dere.»

«Derneft vil komiteen be regjeringen følge opp pensjonsavtalen mellom partene fra 25. august 2023 om å avvikle 85-års regelen og levealdersjustere særaldersgrensene.»

«Det er komiteens oppfatning at et samlet Norden i betydelig sterkere grad evner å avskrekke Russland fra å utøve militært press i våre nærområder enn hva Norge kan alene. Komiteen understreker at dette tjener norsk sikkerhet i den omskiftelige tiden vi nå be finner oss i.»

Det siste punktet er interessant tatt i betraktning at Rødt gikk mot at Sverige og Finland skulle bli med i Nato.

Sitata over er alle fra innstillinga, og Rødt har altså konkret slutta seg til disse. Proposisjonen fra regjeringa er betraktelig mer omfattende og inneholder dermed mer stoff, for eksempel er Kina omtalt 78 ganger i proposisjonen mot 2 i innstillinga. Noen eksempler:

«Regjeringen vil ha en kalibrert tilnærming til Kina, basert på risikoreduksjon og identifisering av områder hvor samarbeid innebærer uakseptabel risiko for norsk eller alliert sikkerhet.»

«Den økte rivaliseringen mellom Kina og USA, mellom autoritære og demokratiske stater, og nye konstellasjoner av samarbeids partnere og støttespillere globalt og regionalt, gjør at regjeringens arbeid for fred, sikkerhet, verdier, og en folkerettsbasert verdensorden er uløselig knyttet til et sterkere og mer integrert vestlig samarbeid.»

Som en kan vente er Nato sterkt positivt omtalt i proposisjonen:

«NATO er viktig for Norge. Forsvaret av Norge er basert på erkjennelsen av at sikkerhetsutfordringene overgår det Norge vil være i stand til å håndtere alene. 75 år i verdens sterkeste militære og politiske allianse har sikret fred og vært Norges sikkerhetsgaranti. Det har gitt oss trygghet og større sikkerhetspolitisk handlingsrom. Styrkingen av Forsvaret skal understøtte tett og integrert alliert samvirke og NATO som en troverdig og effektiv garantist for norsk og alliert sikkerhet.»

Som sagt har ikke den felles innstillinga fra komiteen tatt direkte stilling til utsagn som dette. Men ved å være med på et vedtak om å anskaffe nye fregatter, har en kanskje også vært med på utsagn som dette fra proposisjonen:

«Med anskaffelse av minimum fem fregatter vil Sjøforsvaret kunne seile kontinuerlig i våre nærområder og regelmessig delta i allierte flåte styrker utenfor våre nærområder.»

I det heile tatt er Forsvarsløftet så grunnbasert på Nato-medlemskap og USA-tilknytning at det er vanskelig å se at tilslutning til dette løftet er mulig samtidig som en er mot Nato-medlemskap. Men rarere ting har skjedd.

Stortingsdokumenter har et litt spesielt språk, som kan gjøre det vrient å se den djupere meninga. Det meste av ei komiteinnstilling består gjerne av setninger som har «komiteen» (evt. en del av komiteen) som subjekt fulgt av verb som «mener», «foreslår» og «støtter». Noen slike verb er utydelige, og slikt er det massevis av i denne innstillinga. Med forbehold for tellefeil finner jeg 121 «viser til», 59 «merker seg at», 48 «understreker» og 32 «mener» og et tjuetall andre formuleringer. Hva betyr det egentlig at komiteen viser til noe (gjerne noe som står i proposisjonen)? Er alle medlemmene da enige? Synes de det er bra, eller er det bare et faktum som noteres? To eksempler:

«Komiteen viser til at Norges rolle som mottaksområde for allierte forsterkninger har blitt vesentlig viktigere etter Finlands og Sveriges inntreden i NATO, fordi forsterkninger til våre nordiske og baltiske allierte i mange tilfeller vil ankomme via norske havner og flybaser.»

«Komiteen viser til at med seks ubåter vil Forsvaret til enhver tid kunne operere flere ubåter på patrulje samtidig i norsk farvann og i Norges nærområder. Komiteen viser til at dette i vesentlig grad vil styrke Norges evne til sjønektelse og avskrekking, slik at fiendtlige ubåter og fartøy tvinges til å operere vesentlig mer defensivt langs norskekysten

enn hva de måtte med et lavere antall norske ubåter. Komiteen viser videre til at seks ubåter i vesentlig grad også vil styrke Norges evne til overvåking og suverenitetshevdelse, og at dette vil bidra til å øke norske myndigheters situasjonsforståelse og politiske handlingsrom i en situasjon preget av vedvarende stor uforutsigbarhet. Komiteen vil i tillegg peke på viktigheten av at Norge også kan bidra til forsvaret av allierte i NATO med ubåtkapasitet.»

Debatten i Stortinget

Rødts mann i utenriks- og forsvarskomiteen, Bjørnar Moxnes, har sagt at komiteinnstillinga er det alle partia er enig om, et slags minste felles multiplum. Og at særstandpunkter finnes i stortingsdebatten 11. juni 2024. Her hadde Bjørnar ett hovedinnlegg på ti minutter og en minuttlang replikk til forsvarsminister Gram.⁸

I hovedinnlegget argumenterer Bjørnar godt for at Norge trenger et nasjonalt forsvar og militær tilstedeværelse i nord. Om Nato sa han:

«Rødts syn er klart. Vi står fast på at vi vil erstatte NATO med en forsvarsallianse uavhengig av stormaktsinteresser, og vi vil styrke den nasjonale forsvarsevnen. På det siste punktet tar forsvarsforliket oss viktige steg i riktig retning. Forliket og den nye langtidsplanen utgjør på mange måter et brudd med flere tiår med nedbygging av det nasjonale forsvaret og en justering av Norges forsvarskonsept i riktig retning.»

Om de amerikanske basene og om langsiktig finansiering sa han:

«Men hvordan står alt dette opp mot en annen sak som stortingsflertallet vedtok for under to uker siden? Da fikk USA tilgang til åtte nye såkalt omforente områder, som på godt norsk betyr at vi får tolv amerikanske militærbaser på norsk jord. Prinsippet bak basepolitikken⁹ handler nettopp om forutsigbarhet og stabilitet, om å unngå at Norge blir et militært oppmarsjområde, og om å sikre lav spenning i det høye nord. Som Jacob Børresen, tidligere stabssjef i Sjøforsvarsstaben, har sagt det: Norsk lavspenningspolitikk i kombinasjon med et troverdig forsvar med begrensninger på basepolitikk, atomvåpen og de alliertes øvingsvirksomhet i Norge har vært en suksess.

Når USAs militære kan bruke norsk territorium til å trappe opp stormaktsrivalisering mot Russland uten norsk demokratisk kontroll eller vetorett, øker det risikoen for at Norge kan bli en slagmark i en konfrontasjon mellom atommaktene. Det gjør ikke Norge tryggere. Det er derfor Rødt vil gjenreise hovedprinsippet om at det ikke skal være fremmede militærbaser i Norge.

Avtalen med USA er ikke en del av forliket. Gjennom forliket styrker vi nå muligheten for å gjenreise vår egen forsvarsevne. Så vil det være i de årlige budsjettene vi kommer tilbake til finansieringen, og her vil f.eks. Høyre og Rødt ha forskjellige prioriteringer. Rødt er

⁸ Stenografisk referat av debatten er her: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2023-2024/refs-202324-06-11?m=19>. Merk at dette er en felles debatt om Forsvarsløftet og en bevilgningssak.

⁹ Dette kan virke litt forvirrende. Jeg antar at BM her snakker om den «basepolitikken» Norge til nå har ført, med en del restriksjoner på utenlandske tropper, øvelser og flygninger nært grensa til Russland.

opptatt av å skjerme og styrke velferden og er ikke med på å sette viktig velferd for folk opp mot forsvaret av befolkningen og av landet.»

Resten av innlegget var stort sett en allmenn beskrivelse av forliket og ei oppramsing av de sakene Rødt har fått gjennomslag. Dette er gode ting, men samla sett virker Innlegget mye tynnere i analyse og konklusjon enn Synnes særuttalelse i Forsvarskommisjonen (se over).

I replikken til forsvarsministeren spurte Bjørnar om sivil beredskap og om offentlig-privat samarbeid.

Til slutt er det et poeng å se hvordan Ine Eriksen Søreide fra Høyre, som er komiteleder og saksordfører for denne saken, presenterte forliket i sitt innledningsinnlegg:

Alle partiene på Stortinget er enige om hvordan Forsvaret skal utvikles de neste tolv årene og videre.

Tillegg (25.10.2024)

Sitater fra replikk svar i Stortingets trontaledebatt (motdebatantenes innlegg utelatt)¹⁰

Bjørnar Moxnes (R): Norge trenger sikkerhetsgarantier, men vi mener de må være uavhengige av stormaktsinteresser og bestå av et sterkt nasjonalt forsvar og samarbeid med våre naboland og også med andre demokratiske land. NATO er også en angrepsallianse og et verdenspoliti for USA, som har dratt Norge inn i en rekke kriger utenlands, i afrikanske land og i Midtøsten, noe som har fordrevet millioner av mennesker, som har destabilisert hele regioner og skapt et helvete på jord for sivilbefolkningen i Afghanistan, i Irak og i Libya – for å nevne noe. Ja, vi skal ha samarbeid med andre demokratiske land om forsvar. Vi skal styrke eget forsvar, men vi skal ikke delta offensivt i USAs verdenspoliti. Derfor er vi imot norsk NATO-medlemskap.

(...) For det første hadde de nordiske landene som kjent felles sikkerhetsgarantier fra mai 2022 og til disse landene ble medlem av NATO et år senere. Den typen garantier burde Norge etablere med samtlige nordiske land, og de vil tre inn hvis enkelte av disse landene blir truet. NATOs sikkerhetsgaranti er avhengig av enstemmighet. Man skal ha støtte fra Orbans Ungarn, man skal ha støtte fra Erdogans Tyrkia, og man skal ha støtte fra potensielt Trumps USA. Disse tre regimene må si ja for å utløse kollektivt selvforsvar av Norge hvis vi skulle be om det. Det er tryggere, mener vi, å styrke vår egen forsvarsevne – ikke minst i nord, som vi gjør i forsvarsforliket – og søke allianser med våre demokratiske naboland i Norden framfor å belite oss på Orban, Erdogan eller Trump.

(...) Norges nasjonale interesse er lavspenning i nord. Vi har ikke interesse av verken å bli oppfattet som eller i praksis være en framskutt base for amerikanske offensive

¹⁰ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2024-2025/refs-202425-10-03/?m=1#152729-1-203>

operasjoner med brodd inn mot Russland. Det vil øke spenningen i nord, og det vil øke krigsfaren i nord. Det motvirker vi ved å være til stede i nord med våre egne styrker, under norsk kommando, og hvis ikke vi er der med våre styrker, vil andre stormakter rykke inn. Derfor er forsvarsforliket viktig for å bygge opp under lavspenning i nord.

Vi ønsker også å få sikkerhetsgarantier fra andre nordiske land – og det er fullt mulig å få uavhengig av NATO – som vil utløses gjensidig hvis ett av landene trues. Det er mye tryggere, mener vi, enn å være avhengig av et ja fra land som Tyrkia, Ungarn eller USA under Trump.

(...) Rødts NATO-syn ligger fast. En utmeldelse er uaktuelt så lenge flertallet i befolkningen og på Stortinget ikke er for det, men Rødts syn på NATO ligger fast.

Så mener vi at veien til å sikre landets suverenitet og sikkerhet går langs to spor.

For det første må vi styrke vår egen nasjonale forsvarsevne. Det gjør forsvarsforliket på veldig mange forskjellige punkter. Det er helt avgjørende også for å få spenningen ned i nord. Hvis vi ikke er til stede med våre fartøy i våre enorme havområder og sikrer norsk suverenitet, vil andre stormakter rykke inn i det tomrommet, og da kan faren for eskalering også med russerne bli veldig mye større enn når det er norske styrker under norsk kommando som gjør det.

For det andre ønsker vi sikkerhetsgarantier med demokratiske land i vår nærhet framfor å belite oss på NATO, som også er en angrepsallianse.